

ACC. N:R M. 14048:1-6.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *kyrkan Ernst Landegren, Diö*
Härad: *Albo* Berättare: *dels av protokoll och dels av*
Johanna Petersson, Skalskull
Socken: *Skalskull* Berättarens yrke: *f. d. lärarinna*
Uppteckningsår: *1954* Född år: *1867 i Väststad*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*36 arandeskap, förlösning, barnsäng och
kyrktägning. s. 1-6. LMF 96.*

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 14048:/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

En havande kvinna hade mycket att iakttaga. Det gällde för henne att skydda sig och barnet mot okända makter och inflytelser, som kunde påverka barnet. Kvinnan måste sålunda noga akta sig för avundsjuka och elaka människor, vilka kunde "ställa något på henne". Vidare måste hon akta sig för att se en yxa fasthuggen på en kubbe, då kunde barnet bli harmynt. Ävenså skulle hon undvika att se slakt och döda ting, människor eller djur. Hon skulle akta sig för att spilla på sig, då blev barnet slarvigt. Tittade hon med ett öga i en flaska för att se om den var ren, kunde barnet bli snedögt. Det ansågs farligt att stå under frukt eller bärträd, då det bar. Om en frukt skulle falla i hennes ansikte, blev det en fläck på barnets ansikte. Skulle en sådan olycka inträffa, när hon tittade uppåt trädet, måste hon skyndsamt ta sig bak, då skulle fläcken bli på barnets bak.

När barnet sedan kom till världen, skyndade grannkvinnorna till och hade med sig förning, som bestod av karamellpudding, ofta rågmjöls- eller risgrynsgröt, garnerad med hårdkokta ägg. Även bjöds på äggost, sötost, pannkaka av korngryn eller risgryn.

Luf. 96

/

ACC. N:R M. 14048:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

Vid första badet skulle en peng läggas i vattnet, då blev barnet rikt. Bland bondfolk brukades också att man drog den nufödde under en häst, för att om det var en pojke, han skulle bli en duktig hästkarl. Så länge barnet var odöpt, betraktades det som hedning och det gällde att skydda det mot onda makter. Elden måste fördenskull ständigt brinna på härden. Dopet skedde alltid cirka 8 dagar efter födseln, enligt kyrkolagens föreskrift.

När dopet skulle ske, skulle faddrar inbjudas och väljas med förstånd och eftertanke, ty deras uppförande skulle komma att inverka på barnets kommande liv. Sade de nej till inbjudningen skulle barnet bli trotsigt och svårfostrat. Tappade de något under dopakten, blev barnet släpphänt och slarvigt. Om barnet skrek fick det god sångröst. Faddrarna skulle också vara "i katekesen väl kunniga"

Somliga barn var födda med "segerhuva" och tänktes då bli högst lyckosamma. De hade då gjort sitt inträde i världen med en del av fosterhinnan i behåll.

Viktigt var det också med gudmodern, hon hade att iakt-

ACC. N:R M. 7-14048:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3

taga många gamla seder och bruk. Då hon åt, skulle hon ta barnet i sitt knä, för att det sedan skulle tycka om all slags mat. Hon skulle tyst och försiktigt fråga vad barnet skulle heta och sedan läsa en bön och ett par psalmverser. Men att högt tala om vad barnet skulle heta, ansågs betyda olycka för barnet. I barnets linda skulle en silverpeng läggas, då blev barnet rikt. Helst skulle den vara insvept i ett psalmboksblad, då fick barnet god läslust. Före och under dopakten skulle gudmodern läsa så många böner och psalmverser hon hann med, tyst, då skulle barnet få lätt att lära. När man kom hem från dopakten, skulle gudmodern tala om för föräldrarna, att deras barn nu blivit Guds barn. Barnet fick vanligtvis bara ett namn. Det ansågs opassande för enkelt folk att ge dem dubbelnamn eller namn efter kungliga personer.

Var barnet behäftat med lyte, skulle man undersöka hur det fått detta. Därmed var boten given. Ett barn i denna socken brukade mycket tidigt svänga och slänga med händer och fötter, vilket betraktades som ett lyte. Man kom då underfund med att

ACC. N:R M. 14048 4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4.

modern blivit skräm d a ven or m. Fördenskull tog man en orm och lade den i ett kärl, som sattes under barnets vagg a eller helst under dess sängkläder. Härav blev barnet botat. Andra lyten botades genom att man tog blod från far och mor, som gavs åt barnet. Även vatten med vilket lik hade blivit tvättat var bra att ge barnet. Före kyrktagningen, som skedde cirka 6 veckor efter nedkomsten, ansågs kvinnan inte böra visa sig bland allmogen.

I det gammaltestamentligt präglade folklivet betraktades nämligen kyrktagningen, eller som det numera heter i handboken "en moders tacksägelse", som en reningsakt efter bibliska föreskrifter. Kyrktagningen skedde, såml man sade, "till tack för att det gått lyckligt". Akten ägde ursprungligen rum vid kyrkdörren, men flyttades sedan till altarrunden. Den, som skulle "tas i körke" hade alltid med sig ett par "följekvinnor" och en "föregångskvinna". Det var sed att mannen skulle skänka en mindre summa till kyrkan vid detta tillfälle. Kyrkoarkivet i Stenbrohult har också en gammal liggare från denna tid, med förteckning över de personer, som skänkt till kyrkan vid hustruns

ACC. N:R M. 14048:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kyrkotagning, samt beloppens storlek.

Även dopet var en manifestation av den sociala rangskalan. Herrskapsfolk döpte, på 1800-talet, helst sina barn hemma, vilket ansågs förnämre än kyrkdöp. De övriga bar sina barn till prästen och dopet försiggick antingen i kyrkan eller på pastors-expeditionen. Prästen behövde då inte komma hem och intet kalas behövdes hållas. Dessutom var i många fall de dåtida hemmen av den standard att de ej lämpade sig för sådana besök och högtider.

I 1862 års visitationsbok säges att "de oäkta barnens antal är beklagligtvis inte ringa". Vid visitation år 1900 säges att barndop mycket sällan förrättas i kyrkan utan vanligen i hemmen eller i prästgården. Vid denna tid ansågs ett odöpt barn som en sällsynt företeelse. Dopseden iaktogs av alla. Dopet har emellertid fortfarande en stark ställning och enligt sista ämbetsberättelsen av år 1953 döptes enligt kyrkans ordning 98 % av alla födda. Dopet förlägges numera mestadels till kyrkan och sker i samband med högmässan. Prästen är därvid klädd i stola

5

ACC. N:R M. 14048:6.

och alba. Kyrkotagningen, som var allmän under hela förra år-
hundradet har numera helt kommit ur bruk.

Den sista kyrkotagningen i denna församling ägde rum på
1930-talet.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6